

میزان تغییر تراکم استخوان در زنان یائسه تحت درمان با آندروژنات در مقایسه با هورمون‌های جنسی: یک پیگیری چهار ساله

دکتر فرانک شریفی*، دکتر لیدا پرسه**، دکتر غلامرضا احمدی***، دکتر سید نورالدین موسوی‌نسب****

نویسنده‌ی مسئول: زنجان، بیمارستان ولی عصر (عج)، مرکز تحقیقات بیماری‌های متابولیک زنجان faranaksharifi@hotmail.com

دریافت: ۸۶/۱۰/۵ پذیرش: ۸۶/۱۲/۶

چکیده

زمینه و هدف: با توجه به وجود درمان‌های دارویی متعدد برای پوکی استخوان و تعداد محدود مطالعات آینده‌نگر در مورد تأثیر رژیم‌های مختلف درمانی بر تراکم استخوان به خصوص در کشور ما، مطالعه‌ی حاضر به منظور مقایسه‌ی سه روش درمانی مختلف شامل کلسیم و ویتامین D، آندروژنات + کلسیم + ویتامین D و درمان جایگزینی با هورمون‌های جنسی در زنان یائسه‌ی شهر زنجان انجام شد. **روش بررسی:** در این مطالعه که به روش کوهورت تاریخی انجام شد، تعداد ۱۱۵ زن یائسه که از سال ۱۳۸۰ به دنبال تشخیص پوکی استخوان تحت درمان قرار گرفته بودند و حداقل دارای دو نوبت تراکم‌سنجی استخوان به فاصله‌ی حداقل ۱۵ ماه بودند، مورد بررسی قرار گرفتند و به مدت ۱۸ تا ۴۴ ماه پیگیری شدند. بیماران بر اساس نوع درمان‌های دریافتی به سه گروه تقسیم شدند: گروه اول: کلسیم ۱۰۰۰ میلی‌گرم در روز به همراه ۴۰۰ واحد در روز ویتامین D، گروه دوم: آندروژنات ۱۰ میلی‌گرم در روز به همراه ۵۰۰ میلی‌گرم کلسیم و ۲۰۰ میلی‌گرم ویتامین D در روز. گروه سوم: استروژن کنژوگه ۰/۶۲۵ میلی‌گرم ۲۵ روز در ماه به همراه ۵ میلی‌گرم پروژسترون ۱۰ روز در ماه (به صورت سیکلیک) و ۵۰۰ میلی‌گرم کلسیم به همراه ۲۰۰ واحد ویتامین D در روز. کلیه‌ی افراد با علل ثانویه‌ی پوکی استخوان و یا عدم مصرف کامل دارو از مطالعه حذف شدند. کلیه‌ی موارد تراکم‌سنجی استخوان در یک مرکز انجام شد. برای بررسی اطلاعات از روش آماری Paired T-Test و T-Test و کای دو استفاده شد.

یافته‌ها: در کل بیماران تحت درمان، میانگین تراکم استخوان در مهره‌های کمری به طور معنی‌داری و حدود ۴/۸ درصد افزایش داشت ($P=0/002$)، ولی میانگین تراکم استخوان در ناحیه‌ی هیپ ۶ درصد کاهش نشان داد. در بیماران تحت درمان با کلسیم و ویتامین D در نواحی مهره‌ها و ساعد تغییر معنی‌داری دیده نشد، ولی در ناحیه‌ی هیپ کاهش معنی‌دار تراکم استخوان دیده شد ($P=0/004$). در افراد تحت درمان با بیس‌فسفونات + کلسیم و ویتامین D افزایش ۱۱ درصدی در تراکم مهره‌های کمری ($P=0/000$) دیده شد ولی در نواحی دیگر تغییر معنی‌داری دیده نشد. در افراد تحت درمان با HRT هیچ‌گونه کاهش تراکم استخوان مشهود نبود ولی افزایش معنی‌داری نیز مشاهده نشد.

نتیجه‌گیری: بهترین نوع درمان برای پوکی استخوان زنان یائسه استفاده از بیس‌فسفونات + کلسیم و ویتامین D می‌باشد ولی تنها نوع درمان که می‌تواند در هر سه ناحیه‌ی مهره‌ها، هیپ و ساعد مانع از افت تراکم استخوان شود، HRT است. لذا استفاده از آندروژنات به عنوان خط اول درمان در زنان یائسه‌ای که به خصوص در مهره‌های کمری دچار پوکی استخوان هستند، توصیه می‌شود.

واژگان کلیدی: تراکم استخوان، آندروژنات، پوکی استخوان، HRT، کلسیم، ویتامین D

* فوق تخصص غدد درون‌ریز و متابولیسم، دانشیار دانشگاه علوم پزشکی زنجان، مرکز تحقیقات بیماری‌های متابولیک زنجان

** پزشک عمومی

*** متخصص پزشکی هسته‌ای، دانشگاه علوم پزشکی زنجان

**** دکترای آمارحیاتی، دانشیار دانشگاه علوم پزشکی زنجان، مرکز تحقیقات بیماری‌های متابولیک زنجان